

НОВА СПОЛУКА $Tb_4Co_2C_5$ У СИСТЕМІ $Tb-Co-C$

Малієнко Р. К., Левицький В. О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

v.levycky@gmail.com

Дослідження системи $Tb-Co-C$ у повному концентраційному інтервалі є частиною систематичних досліджень трикомпонентних систем $R-T-C$ (R = рідкісноземельний елемент, T = перехідний $3d$ -елемент). У цій системі при $800\text{ }^\circ\text{C}$ рентгенівськими дифракційними методами виявлено нові тернарні сполуки з невідомою кристалічною структурою. Для однієї з них проведено перший етап дослідження кристалічної структури методом порошку, результати якого наводяться.

Зразки синтезували методом електродугової плавки з подальшим гомогенізуючим відпалюванням у вакуумованих кварцових ампулах при $800\text{ }^\circ\text{C}$ тривалістю 30 діб, які загартовували у проточній холодній воді. Фазовий аналіз зразків проводили за дифрактограмами, одержаними на порошковому дифрактометрі ДРОН-2.0М ($FeK\alpha$ -випромінювання). Найбільший вміст невідомої фази був виявлений у зразку складу $Tb_{42}Co_{16}C_{42}$, який додатково містив сполуку Tb_4C_5 . Сполука Tb_4C_5 – нестійка на повітрі, швидко аморфізується в зв'язку з гідролізом, в той час як невідома фаза є більш стійкою. Одну дифрактограму було одержано на дифрактометрі ДРОН-2.0М з розтертого в порошок зразка після 30 хв витримки його на повітрі, щоб позбутися дифракційних відбиттів Tb_4C_5 . Частину зразка було розтерто в петролейному ефірі, запаковано під аргоном в капіляр (Ліндемана) і знято на порошковому дифрактометрі STOE STADI P ($MoK\alpha_1$ -випромінювання) для порівняння. Співставивши обидві дифрактограми, вдалося виділити дифракційні відбиття, які належать невідомій сполуці. Індесування дифракційних піків (рис.) проведено з використанням програми CellCSD: ромбічна сингонія, $a = 13.114(3)$, $b = 14.141(3)$, $c = 3,6401(9)\text{ \AA}$, $V = 675(2)\text{ \AA}^3$. Аналіз систематичних погашень вказує на примітивний тип ґратки Браве. Для визначення елементного складу застосовано метод енергодисперсійної рентгенівської спектроскопії. Для цього було виготовлено мікрошліф і проведено його аналіз на електронному мікроскопі-мікроаналізаторі РЕММА-102-02 (визначено вміст елементів-металів, оскільки карбон лежить за межами визначуваності приладу). На мікроструктурі зразка (рис.) видно наявність двох фаз: невідомої і Tb_4C_5 . Згідно з отриманими результатами атомне співвідношення $Tb:Co = 2:1$ у новій сполуці, Tb_4C_5 розчиняє не більше 1 ат. % Co . Враховуючи ефективні атомні радіуси елементів тербію, кобальту та карбону у відомих сполуках $TbCoC$ і $TbCoC_2$ визначено приблизний склад нової фази " $Tb_4Co_2C_5$ ", знайдена елементарна комірка містить 4 формульних одиниці.

Уточнення кристалічної структури " $Tb_4Co_2C_5$ " буде предметом наших подальших досліджень.

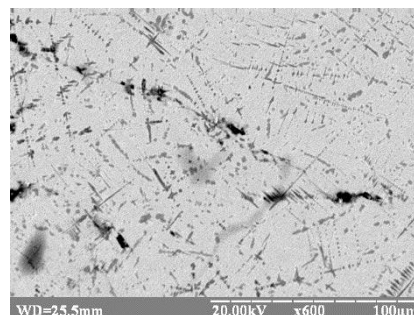
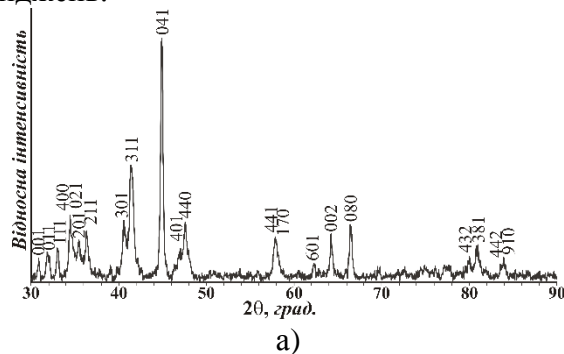

Рис.: а) фрагмент дифрактограми ($FeK\alpha$ -випромінювання). Вказано індекси Міллера; б) мікроструктура зразка. Основна фаза (світла) – нова сполука " $Tb_4Co_2C_5$ "; друга фаза (сіра) – Tb_4C_5 ; чорні плями – дефекти поверхні